

Ohjeistuksia uusien pedagogisten mallilomakkeiden käyttöön

Pirjo Koivula
Opetusneuvos

Yleistä

Opetushallituksen lomakkeet ovat malleja, joita opetuksen järjestäjät voivat halutessaan käyttää. Opetuksen järjestäjä voi tehdä myös omat pedagogiset lomakkeensa.

Opetuksen järjestäjä linjaa omaan opetussuunnitelmaansa tarkemmin asiakirjojen laadintaan liittyviä käytänteitä, esimerkiksi ajankohdan, mihin mennessä oppimissuunnitelma/HOJKS on laadittava/tarkistettava.

Jos pedagogisia asiakirjoja laitetaan sähköiseen järjestelmään, on syytä selvittää, onko ko. järjestelmän tietoturvaso sellainen, jota salassa pidettävät tiedot edellyttävät.

Yleistä

Oppilaan pedagogisiin asiakirjat sisältävät salassa pidettävää tietoa.

Salassa pidettäviä tietoja saavat nähdä vain **oppilaan kanssa työskentelevät** ja vain niiltä osin kuin he tarvitseva tietoa työssään.

Tämän vuoksi on välttämätöntä, että esim. sähköisten lomakkeiden **eri osiin pääsyä voidaan rajata**. Niidenkin henkilöiden osalta, joilla on pääsyoikeus tietoihin, pitäisi tarvittaessa voida rajata, mihin tietoihin he pääsevät.

Yleistä

Oppilaan tuen tarpeesta ja erityisesti oppilasta hyödyttävistä käytännöistä ja menetelmistä oppimistilanteissa ja arvioinnissa on annettava tieto kaikille sitä tarvitseville. Ne kuvataan pedagogisissa asiakirjoissa.

Jos oppilaalla on esimerkiksi luki-vaikeus, on kaikkien opettajien, joiden opettamassa oppiaineessa tarvitaan vähänkin lukemista/kirjoittamista tiedettävä, miten oppilasta tuetaan, mm. oppilaan tarve äänikirjoihin, se miten oppilas voi osoittaa osaamisensa, kuten tarve suullisiin näyttöihin (vrt. PoL 30 §: oikeus riittävään oppimisen ja koulunkäynnin tukeen heti tuen tarpeen ilmetessä).

Oppilas voi saada vain yhdentasoista tukea

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Näistä oppilas voi saada kerrallaan vain yhden tasoista tukea. Oppilaalla ei voi myöskään olla yhtä aikaa oppimissuunnitelmaa ja HOJKSia.

Joskus kuulee käytettävän ilmaisua ”oppilas on HOJKSattu jossakin oppiaineessa”. HOJKS laaditaan kuitenkin erityistä tukea saavalle oppilaalle kaikkea opetusta ja muuta tukea, ei vain kapea-alaisesti yksittäistä oppiainetta varten.

Oppilas voi saada vain yhdentasoista tukea

Erityisopetus ei ole myöskään pelkästään niiden oppiaineiden opetusta, joissa oppimäärä on yksilöllistetty.

Tuen tarve ja tarve oppimäärän yksilöllistämiseen voi vaihdella oppiaineittain.

Jos tuen tarve on esimerkiksi sosioemotionaalisisella alueella, ei erityistä tukea saavalla oppilaalla välttämättä ole lainkaan yksilöllistettyjä oppimääriä.

Kaikki erityistä tukea saavan oppilaan tuki kirjataan HOJKSiin.

Pedagogisten asiakirjojen seuranta ja arviointi sekä tarkistaminen

Seuranta ja arviointi: Seurataan ja arvioidaan suunnitelman **tavoitteiden toteutumista** ja tuen **vaikuttavuutta**

Tarkistaminen: laaditaan uusi oppimissuunnitelma tai **HOJKS**.

Tehostettuun tukeen liittyvä pedagoginen arvio tehdään silloin, kun tehostettua tukea ollaan aloittamassa tai sen **antamista lopettamassa**. Sitä ei tarvitse laatia oppimissuunnitelman päivitystä varten.

Pedagogisten asiakirjojen seuranta ja arviointi sekä tarkistaminen

Oppimissuunnitelman tarkistamisesta ei ole säädetty laissa, mutta opetussuunnitelman perusteissa määrätään:

Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina oppilaan tilanteen muuttuessa.

http://www.oph.fi/download/176007_oppimissuunnitelma_tehostetun_tuen_aikana_2016.pdf

Pedagogisten asiakirjojen seuranta ja arviointi sekä tarkistaminen

- Pedagoginen selvitys laaditaan tehtäessä erityisen tuen päätöstä ensimmäisen kerran, päätöstä tarkistettaessa tai lopetettaessa erityisen tuen antaminen.
- Pedagogisen selvityksen laatiminen liittyy aina erityisen tuen päätökseen.
- Erityisen tuen tarpeellisuus tulee tarkistaa toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Päätös tulee tarkistaa myös aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä.
- Tarkistamista varten oppilaasta tehdään uusi pedagoginen selvitys.

Pedagogisten asiakirjojen seuranta ja arviointi sekä tarkistaminen

Mikäli tarpeen todetaan **jatkuvan**, erityisestä tuesta tehdään **uusi päätös**. Mikäli katsotaan, että oppilas **ei enää tarvitse erityistä tukea**, tulee tuen **lopettamisesta tehdä päätös**. Tällöin oppilaalle ryhdytään antamaan tehostettua tukea.

Erityisen tuen päätös tehdään Perusopetuslain 17 § 4 momentin mukaan **ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä** ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos **psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee**, että oppilaan opetusta ei vammaan, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Pedagogisten asiakirjojen seuranta ja arviointi sekä tarkistaminen

Perusopetuslain mukaan HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin **vähintään kerran lukuvuodessa**, oppilaan tarpeiden mukaiseksi. Tarkistaminen **ei vaadi** pedagogisen selvityksen tekemistä.

Lisäksi HOJKS tarkistetaan aina oppilaan tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa.

Pedagogisten asiakirjojen seuranta ja arviointi sekä tarkistaminen

Oppilaan tuen tarve muuttuu

Sellaisessa asiassa, josta päätetään erityisen tuen päätöksessä

-> pedagoginen selvitys -> erityisen tuen päätöksen tarkistaminen -> HOJKSin tarkistaminen

(esimerkiksi uuden oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen tai PoL18 §:n mukaiset asiat)

Samalla kertaa tarkistetaan ja kuvataan HOJKSiin kaikki muutkin tarvittavat asiat, sellaiset jotka eivät vaadi erityisen tuen päätöstä.

OPETUSHALLITUS

Pedagogisten asiakirjojen seuranta ja arviointi sekä tarkistaminen

Erityisen tuen päätöksessä määrättävät asiat:

http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusopetuksen_jarjestaminen/tietoa_tuen_jarjestamisesta/erityinen_tuki/paatos_erityisesta_tuesta

Oppilaan tuen tarve muuttuu

Sellaisessa asiassa, jota ei päätetä erityisen tuen päätöksessä

-> HOJKS tarkistetaan

(esimerkiksi opiskelun erityiset painoalueet johonkin oppiaineeseen, tukiopetuksen tai osa-aikaisen erityisopetuksen antaminen)

Pedagogisten asiakirjojen seuranta ja arviointi sekä tarkistaminen

Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Tämä ei vaadi enää pedagogisen arvion laatimista, koska oppilaan tuen tarve on arvioitu jo pedagogisessa selvityksessä, joka on tehty ennen päätöstä lopettaa erityinen tuki.

http://www.oph.fi/download/176008_hojks_yksilolistetyt_oppimaarat_2016.pdf

Oppimissuunnitelma muissa tilanteissa

Oppimissuunnitelmaa käytetään vaikka oppilas ei saisi tehostettua tukea, mikäli

- oppilas etenee eri oppiaineiden opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelman mukaisesti
- opetus järjestetään erityisin opetusjärjestelyin (PoL 18 §)
- perusopetuksen 7–9 vuosiluokkien oppilas on otettu joustavan perusopetuksen toimintaan.

Näissä tilanteissa laadittava oppimissuunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma. Mikäli oppilaalla on HOJKS, kuvataan opetuksen järjestäminen siinä.

Opetuksen järjestäjä päättää paikallisessa opetussuunnitelmassa

- pedagogisen arvion laadintaan liittyvät käytänteet
- oppimissuunnitelman laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa
- menettelytavat ja yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa

Opetuksen järjestäjä päättää paikallisessa opetussuunnitelmassa

- pedagogisen selvityksen laadintaan liittyvät käytänteet
- HOJKSin laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen selvityksen ja HOJKSin laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- menettelytavat ja yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa pedagogisen selvityksen ja HOJKSin laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa

Opetuksen järjestäjä päättää paikallisessa opetussuunnitelmassa

- oppimäärän yksilöllistämiseen liittyvät toimintatavat osana pedagogisen selvityksen laadintaa, erityisen tuen päätöstä ja HOJKSin laatimista.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa **voidaan päättää enemmän** kuin opetussuunnitelman perusteissa on määrätty, esimerkiksi oppimissuunnitelman tarkistamisesta. Tällöin tätä noudatetaan paikallisesti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa **ei voi päättää vastoin lakia tai perusteita.**

Yleistä

Pedagogisiin asiakirjoihin **ei voi hakea muutosta** valittamalla eikä muilla muutoksenhakukeinoilla.

Aluehallintovirastoon (AVI) voi tehdä kantelun ja pyytää siinä AVIa tutkimaan, onko koulutusta järjestettäessä toimittu säännösten ja määräysten mukaisesti. Viranomaisen voi kanteluun perehdyttyään antaa hallinnollista ohjausta sille taholle, jonka toiminnasta kantelussa on kyse.

Kanteluita tutkii aluehallintoviraston lisäksi mm. eduskunnan oikeusasiamies.

<https://www.avi.fi/web/avi/opetus-kantelut#.VxdAzNFf3IV>

Yleistä

Pedagogisissa asiakirjoissa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Asiakirjoissa käytetään koulun **arjen käsitteitä** ja kuvataan **käytännöt hyvin konkreettisesti ja riittävän yksityiskohtaisesti**, esimerkiksi: ”avustajan tuki kaikilla matematiikan tunneilla ja palkkitunti kerran viikossa”. On tärkeää, että **sisältö tukee ja auttaa oppilaan kanssa työskennellessä**.

Ennen kirjausta oppilaan **suunnitelmiin**, on selvitettävä, että suunnitelma voidaan toteuttaa. **Sellaista, mitä ei voida toteuttaa, ei pidä kirjata**.

Kaikilla koulun toimijoilla tulisi olla **yhteinen ymmärrys sisällöstä**.

Yleistä

Asiakirjoja varten opetushenkilöstö **kerää havaintoja osana jokapäiväistä työskentelyään** ja kirjaa niitä muistiinpanoihinsa (vrt. normien edellyttämä jatkuva arviointi). Lisäksi hyödynnetään muita arviointeja ja lausuntoja.

Näitä muistiinpanoja voidaan käyttää pedagogisten lomakkeiden laadinnassa.

Vinkki: oppilaan osallisuutta ja tavoitteisiin pääsyä voi tukea oppimissuunnitelman/HOJKSin osalta oppilaan omalla ”rautalankamallilla”, joka sisältää muutaman keskeisen tavoitteen pulpetissa säilytettävänä.

Diagnoosin ja lääkityksen merkitseminen pedagogisiin asiakirjoihin

Koska diagnoosi on määritelmä häiriöstä tietyllä hetkellä arvioituna, **suositus on, että sitä ei kirjoitettaisi oppilaan pedagogisiin asiakirjoihin.**

Pelkkä diagnoosi ei useinkaan anna pohjaa oppilaan tuen suunnittelulle ja hänen kanssaan työskentelylle.

Joissakin tapauksissa diagnoosi on leimaava ja voi vaikuttaa kielteisesti tuen antamiseen.

Diagnoosin kirjaaminen voi aiheuttaa salassa pitoon liittyviä ongelmia, koska diagnoositietoa ei voida pitää opetuksen asianmukaisen järjestämisen kannalta välttämättömänä tietona.

Diagnoosin ja lääkityksen merkitseminen pedagogisiin asiakirjoihin

Pedagogisiin asiakirjoihin on tärkeä kirjata, miten jokin sairaus tai oireyhtymä vaikuttaa käytännössä oppimiseen ja/tai koulunkäyntiin, ja miten tämä tulee ottaa huomioon oppilaan opetusta ja tukea järjestettäessä.

Lääkitykseen liittyvät tehtävät kuuluvat terveydenhuollon ammattilaisille, eikä niitä kirjata pedagogisiin asiakirjoihin, kuten oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvussa 8.3 sivulla 81 kuvataan tarkemmin tiedon luovuttamiseen liittyviä normeja.

Palvelut ja erityiset apuvälineet

Oppilaan yksilöllisiin suunnitelmiin kirjattavien palveluiden ja apuvälineiden myöntäminen perustuu perusopetuslain 31 §:ään. Vammaisella ja muulla tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä 39 §:n nojalla järjestettävät palvelut.

Palvelujen ja erityisten apuvälineiden saaminen ei ole sidottu oppilaan tuen tasoon, esimerkiksi erityiseen tukeen. Arvion ja päätöksen niiden tarpeellisuudesta tekee opetuksen järjestäjä ja arvioinnissa voidaan hyödyntää mm. asiantuntijalausuntoja.

Palvelut ja erityiset apuvälineet

Jos huoltaja hakee em. palveluita tai erityisiä apuvälineitä, on asiasta aina tehtävä päätös, vaikka se olisi kielteinen.

Päätökseen saa hakea muutosta **valittamalla hallinto-oikeuteen** siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Päätökseen liitetään valitusosoitus.

Yleistä tai tehostettua tukea saavalle oppilaalle palveluista ja erityisistä apuvälineistä tehdään **erillinen hallintopäätös**.

Erityistä tukea saavalla oppilaalla niistä päätetään **osana erityisen tuen päätöstä**.

Palvelut ja erityiset apuvälineet

Koska päätöksessä on hallintolain mukaan oltava yksilöity tieto siitä, mihin oppilas on oikeutettu, on suositeltavaa kirjata edellä mainitut asiat mahdollisimman tarkasti tuen tarpeen arviointia tehtäessä pedagogiseen arvioon/selvitykseen.

Yksilöllisiin suunnitelmiin kirjataan palvelujen käytännön järjestäminen, esimerkiksi se millä oppitunneilla oppilaalla on käytössään tulkitsemis- tai avustajapalvelu sekä apuvälineiden käytössä huomioon otettavia ohjeita.

Kuntoutus ja terapiat

Valtion erityiskoulussa oppimista tukeva kuntoutus on koulun toimintaa ja se järjestetään opetuksen yhteydessä, mutta muissa kouluissa kuntoutus tulisi järjestää oppituntien ulkopuolella. Myöskään oppilaan erilaiset terapiat eivät ole koulun toimintaa, vaan kunnan sosiaali- ja terveystoimen piiriin kuuluvaa toimintaa.

Kuntoutusta tai terapioida ei ole aina mahdollista järjestää oppituntien ulkopuolella, mutta niiden järjestäminen ei saisi olla pois esimerkiksi vain yhden oppiaineen oppitunneista.

Kuntoutus ja terapiat

Opetuksen järjestäjä viime kädessä ratkaisee sen, salliiko se kuntoutuksen tai terapian järjestämisen kesken koulupäivän.

Asiassa ollaan yhteistyössä terapiaa järjestävien tahojen sekä huoltajan ja mahdollisesti myös oppilaan kanssa, mikäli hän ikänsä ja kehitystasonsa puolesta voi ymmärtää asian merkityksen.

Silloin, kun oppilas on kuntoutuksessa tai terapiassa kouluaikana, näistä tehdään PoL 18 §:n mukainen hallintopäätös, jolloin oppilas vapautetaan opiskelusta ko. oppituntien ajaksi. Tämä on tärkeää mm. vastuukysymysten vuoksi.

Kuntoutus ja terapiat

Pedagogisiin asiakirjoihin ei kirjata asioita, jotka eivät liity opetuksen järjestämiseen.

Yhteistyö kuntoutusta/terapiaa antavien tahojen kanssa on tärkeää. Saatuja tietoja ja ohjeita voidaan hyödyntää koulussa, koska kuntouttava arki oppilaan omassa toimintaympäristössä on olennaista.

Jos yhteistyössä käsitellään yksittäisen oppilaan asioita eikä keskustelua käydä vain yleisellä tasolla, on käsittelyyn saatava oppilaan tai tämän huoltajan lupa, oppilaan iästä riippuen.

Kuntoutus ja terapiat

Silloin kun kuntoutuksen tai terapioiden järjestämisellä on vaikutusta oppilaan opetusjärjestelyihin ja oppilasta esimerkiksi harjoitetaan kuntoutukseen ja terapiaihin liittyvissä asioissa myös koulun arjessa, on perusteita kirjata näitä toimenpiteitä pedagogisiin asiakirjoihin koulussa tapahtuvien käytännön toimien tasolla.

Koulutyön tavoitteet tulevat kuitenkin perusopetuksen tavoitteista, jotka tarkentuvat oppilaan omassa oppimissuunnitelmassa/HOJKSissa. Koulu ei voi suunnitella oppilaan opetusta niin, että lähtökohtana olisivat koulun ulkopuolella annettavan terapian tai kuntoutuksen tavoitteet.

Yhteydenpitoon liittyviä lisätietoja

Yleisenä ohjeena eronneiden ja yhteishuoltajuudessa olevien vanhempienkin osalta on, että koulu toimii vain ns. lähivanhemman (= se vanhempi, jonka luona lapsi asuu ja on kirjoilla) kanssa, koska **laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta** velvoittaa huoltajia tekemään lasta koskevat päätökset yhdessä.

Vain siinä tapauksessa, että **huoltajat sitä erikseen pyytävät**, koulu tiedottaa lasta koskevat asiat erikseen kummallekin huoltajalle.

Kuvaus oppilaan ja huoltajan kanssa tehdystä x:n laatimiseen liittyvästä yhteistyöstä

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Tähän kohtaan kirjataan x (asiakirjan) laatimiseen liittyvä oppilaan ja huoltajan kanssa tehty yhteistyö, esimerkiksi keskustelut, neuvottelut ja sähköinen yhteydenpito sekä näiden ajankohdat.

Hallintolain mukaan jokaisella on oikeus käyttää asiassaan asiamiestä tai avustajaa. Huoltaja voi näin ollen ottaa koulun kanssa pedagogisten asiakirjojen laadintaan liittyviin keskusteluihin mukaan haluamansa henkilön.

Kuvaus oppilaan ja huoltajan kanssa tehdystä x:n laatimiseen liittyvästä yhteistyöstä

On huomattava, että huoltajan kanssa monessa opetussuunnitelman perusteiden kohdassa mainittu yhteistyö on eri asia kuin kuuleminen.

Kuulemista tarvitaan silloin, kun ollaan tekemässä hallintolain mukaista päätöstä, esimerkiksi erityisen tuen päätöstä

http://www.oph.fi/saadokset_ ja_ ohjeet/ohjeita_ koulutuksen_ jarjestamiseen/perusopetuksen_ jarjestaminen/tietoa_ tuen_ jarjestamisesta/erityinen_ tuki/oppilaan_ ja_ huoltajan_ kuuleminen

Kuulemisesta voidaan tehdä erillinen muistio. Pedagogiseen selvitykseen kirjataan kuulemisen päiväys ja ketä on kuultu.

Kuvaus oppilaan ja huoltajan kanssa tehdystä x:n laatimiseen liittyvästä yhteistyöstä

Pedagogisten asiakirjojen mallilomakkeissa **ei ole kohtaa huoltajan allekirjoitus**. Jos opetuksen järjestäjä haluaa tällaisen kohdan omiin lomakkeisiinsa, **ei kannata käyttää termiä ”hyväksytyt”**, koska oppilas tai huoltaja ei voi kieltäytyä perusopetuslaissa säädetyn tuen vastaanottamisesta. Siksi tällainen kirjaus antaa vääränlaisen viestin.

Parempi kirjaus on esim. ”huoltajan kanssa neuvoteltu asiakirjan laatimiseen liittyvistä asioista” ja päiväys.

Arviot oppilaan oppimisesta ja koulunkäynnistä (pedagoginen arvio ja selvitys)

Voidaan toteuttaa oppilaan osalta esimerkiksi haastattelemalla ja kirjaamalla asiat muistiin. Samoja kysymyksiä voidaan soveltaa myös huoltajan kanssa keskusteltaessa.

Oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan ja huoltajan näkökulmista

esim. Miten oppimisesi ja koulunkäyntisi sujuu nyt?
Entä aiemmin? Onko tilanteessa tapahtunut muutosta?
Miten viihdyt ryhmässäsi/luokkassasi?

Kuvataan myös oppilaan tilanne yhteisönsä jäsenenä.

Arviot oppilaan oppimisesta ja koulunkäynnistä (pedagoginen arvio ja selvitys)

Oppilaan saama yleinen / tehostettu tai erityinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista

esim. Millaista tukea olet tarvinnut? Millaista tukea olet saanut? Mistä olet kokenut olevan sinulle hyötyä?

Eritellään oppilaan saama tuki ja tukimuodot, kuten eriyttäminen ja muut pedagogiset ratkaisut, samanaikaisopetus, tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, ohjaus sekä tulkitsemis- ja avustajapalvelut, ja **arvioidaan näiden vaikutus oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin.**

Arviot oppilaan oppimisesta ja koulunkäynnistä (pedagoginen arvio ja selvitys)

**Oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet,
oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin
liittyvät erityistarpeet**

esim. Mitä osaat hyvin? Missä olet taitava? Mitä olet oppinut? Miten opit parhaiten? Mitä tukea nyt tarvitset?

Kirjataan havainnot ja monipuolisesti eri menetelmillä hankittu tieto tämänhetkisistä oppimisvalmiuksista, opettajan ja erityisopettajan tekemät arvioinnit ja mahdolliset oppilashuollon henkilöstön arviot (oppilaan/huoltajan luvalla).

Vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet

Vahvuuksien osalta näkökulmana pidetään se, miten vahvuuksia voidaan hyödyntää oppilaan tuen suunnittelussa ja järjestämisessä sekä miten ne voivat vahvistaa oppilaan kuvaa itsestään oppijana. Vrt. pedagogisissa asiakirjoissa ei kuvata henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Kuvataan oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet mm. seuraavien tekijöiden kannalta: motivaatio, käsitys itsestään oppijana, oppimaan oppimisen taidot, tarkkaavuus ja toiminnanohjaus ja toimiminen ryhmän jäsenenä.

Arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta tulisi tukea.

Oppilashuollosta pedagogiseen selvitykseen sisällytetään ainoastaan arvio siitä, tulisiko oppilas ohjata yksilökohtaisen oppilashuollon piiriin.

Oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppimisympäristöillä tarkoitetaan **tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä**, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön kuuluvat myös **välineet, palvelut ja materiaalit**, joita opiskelussa käytetään.

Tähän kohtaan kirjataan konkreettisesti edellä mainittuja asioita koskevat yksilölliset ratkaisut, joilla oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä tuetaan.

Opetusryhmät

Vaikka yksittäinen oppilas voidaan sijoittaa pienryhmään (useimmiten tilapäisesti/kokeiluluontoisesti) ilman erityisen tuen päätöstä, Opetushallitus ei näe suositeltavana, että esimerkiksi tehostettua tukea saavista oppilaista muodostettaisiin omia, erillisiä opetusryhmiään. Tällöin on vaarana, että näistä opetusryhmistä muodostuu tasoryhmiä.

Pienryhmissä ollaan yleensä vain osan aikaa. Ei ole suositeltavaa, että oppilas opiskelisi kaikki oppiaineen oppitunnit eriytettyssä ryhmässä (palkitetusti).

Oppilaalla on oikeus saada yleisen oppimäärän mukaista opetusta, tavoitetasoa ei voi alentaa ilman erityisen tuen päätöstä.

Opetusryhmät

Tehostettua tai erityistä tukea saavan oppilaan kohdalla **eriyttämisen keinona** voidaan käyttää **opiskelun erityisiä painoalueita** niissä oppiaineissa, joiden oppimäärää ei ole yksilöllistetty.

Silloin **sisällöt** suunnitellaan jokaiselle oppilaalle erikseen ja kirjataan hänen yksilölliseen suunnitelmaansa (oppimissuunnitelma tai HOJKS).

Kokonaisten opetusryhmien opetusta ei voi järjestää ”karsituin” sisällöin, erityisiä painoalueitakin opiskeleva oppilas osallistuu yleensä luokan mukana uuden opiskeltavan asian opetukseen, mutta hänen omat oppimistehtävänsä painottuvat hänelle valituille alueille ja keskeisiin asioihin.

Yksilölliset suunnitelmat

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot **sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:**

Opetuksen järjestäminen

Erityisluokalla opiskelevalle oppilaalle nimetty yleisopetuksen yhteistyöluokka ja suunnitelma oppilaan opiskelusta tässä luokassa

On tärkeää, että erityisluokassa opiskeleva oppilas opiskelee aina samassa luokassa niillä tunneilla, joilla hän integroituu yleisopetuksen luokkaan. Tästä on monia hyötyjä, mm. parempi oppilaantuntemus ja mahdollisuus ystävyysuhteiden luomiseen.

Yksilölliset suunnitelmat

Jokainen opetussuunnitelman perusteissa määrätty pedagogisten asiakirjojen kohta on käytävä läpi ja harkittava, miten se voidaan toteuttaa oppilaan kohdalla.

On tilanteita, joissa kaikkia suunnitelmien kohtia ei voida toteuttaa käytännössä kaikkien oppilaiden kohdalla.

Arvio ja perustelut sille, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän

Tähän pedagogisen selvityksen kohtaan kirjataan oppimäärän yksilöllistämiseen liittyvien asioiden lisäksi myös arvio ja perustelu sille, tarvitseeko oppilas vapauttamisen oppiaineen oppimäärän opiskelusta tai päätöksen toiminta-alueittain opiskelusta.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan, mikäli edes oppiaineen keskeisiin sisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti **ei tuesta huolimatta** ole oppilaalle mahdollista, oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää.

Arvio ja perustelut sille, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän

Tähän kohtaan on hyvä kirjata oppilaan oppiaineeseen saama tuki sekä perustelut oppiaineen oppimäärän yksilöllistämiseen erikseen jokaisen yksilöllistettävän oppiaineen osalta.

Ensisijainen menettely on, että oppilaan on saatava tukea oppiaineeseen ennen kuin oppimäärä yksilöllistetään. Jos oppimäärän yksilöllistämiseen on vahvat perustelut, voidaan myös alkavan oppiaineen oppimäärä yksilöllistää.

Arvio ja perustelut sille, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän

Tällainen perustelu voi olla se, että oppilaan jo opiskeleman vastaavan oppiaineen oppimäärä on yksilöllistetty ja oppilas opiskelee sitä hyvin alhaalle asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Tässä kohdassa arvioidaan ja perustellaan myös jonkin oppiaineen oppimäärän opiskelusta vapauttaminen.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan vapauttamiseen oppimäärän opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt, siksi vapauttamisen perustelut on kirjattava huolella.

Arvio ja perustelut sille, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän

Oppilaalle, joka on perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitettulla päätöksellä muutoin kuin tilapäisesti vapautettu jonkin oppiaineen opiskelusta, tulee järjestää vastaavasti muuta opetusta tai ohjattua toimintaa.

Koska erityisen tuen päätökseen kirjataan vapauttamisen lisäksi se, mitä tämä korvaava opetus on, on hyödyllistä, että tähänkin otetaan kantaa pedagogisessa selvityksessä.

Tähän kohtaan voidaan suunnitella ja perustella esimerkiksi muiden oppiaineiden opetukseen käytettävä viikkotuntimäärä. Korvaavan opetuksen järjestäminen kuvataan HOJKSissa

Opetuksen järjestäjän arvio erityisen tuen tarpeesta

Perusopetuslain mukaan ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on

- 1) hankittava oppilaan opetuksesta vastaavilta selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä ja
- 2) oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehty selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta
- 3) sekä tehtävä näiden perusteella arvio erityisen tuen tarpeesta.

1, 2 ja 3 = pedagoginen selvitys

Opetuksen järjestäjän arvio erityisen tuen tarpeesta

Pedagogisen selvityksen kohtaan 4. OPETUKSEN JÄRJESTÄJÄN ARVIO ERITYISEN TUEN TARPEESTA voidaan liittää selvityksen perusteella laadittu esitys erityisen tuen päätöksen sisällöstä. Tätä vasten Opetushallitus on laatinut mallin.

http://www.oph.fi/download/176061_esitys_erityisen_tuen_paatosta_varten2016.pdf

Laatimisessa hyödynnetyt asiakirjat

Kussakin pedagogisessa mallilomakkeessa on mainittu muutama keskeinen asiakirja, jota voidaan hyödyntää ko. asiakirjan laadinnassa.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan pedagogisten lomakkeiden laatimisessa voidaan hyödyntää muitakin asiakirjoja, joissa on oppilaan **opetuksen järjestämisen kannalta merkityksellisiä tietoja**.

Asiakirjoja **ei liitetä** pedagogiseen arvioon.

Rekisteröinti ja arkistointi

Asiakirja on rekisterissä niin kauan kuin se on tietojen käytön kannalta perusteltua.

Arkaluontoiset tiedot on poistettava rekisteristä välittömästi sen jälkeen, kun käsittelylle ei ole perustetta.
(Henkilötietolaki 11 ja 12 § 2. mom)

Arkistoinnista määrätään opetuksen järjestäjän arkiston muodostussuunnitelmassa. Suunnitelmassa määritellään asiakirjojen säilytysajat ja -tavat.

Rekisteröinti ja arkistointi

(Kts. Kunnallisten asiakirjojen säilytysajat, Opetustoimi. Kuntaliiton verkkojulkaisu 2010)

Tähän kirjataan rekisterin nimi ja muoto. Asiakirjat ovat **analogisessa muodossa** paperilla ja mikrofilmillä. **Digitaalisessa muodossa** ne ovat sähköisillä tietovälineillä.

Pedagogisiin asiakirjoihin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat

Suostumuksen on oltava tietoinen, informoitu ja vapaa-ehtoinen.

Yksilöitävä:

- mitä tietoja,
- missä tarkoituksessa,
- keneltä kenelle ja
- milloin

ollaan pyytämässä tai luovuttamassa.